

ÕPPEMEETODID KUTSEKOOLITUSES

Sirje Rekkor

Artikli eesmärgiks on pakkuda kutseõpetajale võimalust oma pedagoogilist praktikat reflekteerida, analüüsida ja kriitiliselt hinnata. Eeldatavalt juhib see kutseõpetajat oma kutsetegevuse kontseptualiseerimise ning pedagoogilise kontseptsiooni teadvustamise suunas. Autor on veendunud, et pedagoogilise praktika mõistmine ja teadlik ning eesmärgistatud arendamine on tee tulemusliku ja sügavat rahuldust pakkuva kutsetegevuse poole.

Õppemeetodeid tuleb vaadelda ühelt poolt õpetamise meetoditena, teisalt õppimismeetoditena. Õppeprotsessis sobitab õpetaja õppeülesandeid rakendades õpetusmeetodid õpilaste õppimisega.

Õppetervikute (moodulite, mooduli teemade, alateemade jne) rakendamisel kasutatakse kutsekooolituses nii traditsioonilisi kui ka kaasaegseid, õpetajakeskseid ja õppijakeskseid õppemeetodeid. Meetodi valik sõltub õppeülesandest. Õppeülesandega töötamine nõuab enamasti paljude õppemeetodite kooskasutamist. Rõhk on õppijaid aktiveerivatel õppemeetoditel (rühmatööd, projektid, rolli- ja firmamängud, dramatiseeringud jne), mille kasutamisel tähtsustub:

- rollide jaotamine õppeülesande täitmiseks;
- aja-, inim- ja teiste ressursside arvestamine;
- õppeülesande täitmise planeerimine õppijate ja õpetaja ühistegevuses;
- refleksioon õppeülesande täitmise käigus saavutatud kordaminekutest ja vigadest;
- vastuse otsimine küsimusele, miks ja kuidas jõuti konkreetsele tulemusele jne.

Kasutatavad meetodid peavad võimaldama õppijate kutsealaste oskuste kõrval arendada ka õpioskusi (peegeldava ja aktiivse kuulamise ning mõttega lugemise oskust, mäluhõlmamist, tekstiloome- ja kõnelemisoskust) ning võtmeoskusi (olukordade analüüsimise ja analüüsi tulemuste sünteesimise oskust; kriitilise, loogilise, abstraktse ja kujundliku mõtlemise oskust; vastuolude, probleemide ja nende erinevate lahendamiseviiside nägemise ning probleemide lahendamise oskust; informatsiooni talletamise, loomise, edastamise ja tõlgendamise oskust; koostööoskust; vaimse ja füüsilise tervise eest hoolitsemise oskust; planeerimise ja otsustamise oskust; oskust õppida enda ja teiste vigadest).

Õpilaste endi püstitatud õpiülesannete lahendamisel kohandatakse nendega õpetamisülesanne ja ka õpetamise meetodid.

Näide:

Konkreetse mooduli alateema õppes kasutatakse individuaalset, rühma- ja kollektiivset tööd.

Individuaalne töö (meetod näiteks enesekontrolli test) võimaldab õppijal kriitiliselt hinnata oma teadmisi põhimõistete kohta.

Individuaalne töö (meetod näiteks juhtumiõpe) võimaldab õppijal kriitiliselt arutleda konkreetse juhtumi üle, rakendada omandatud teadmisi reaalse juhtumi analüüsimiseks ja sellest järelduste tegemiseks.

Rühmatöö, mille tulemusel valmib teistele rühmadele esitletav ideekaart, võimaldab arendada ideekaardi kui õppimismeetodi kasutamise oskust, sotsiaalseid oskusi ja isiksuseomadusi nagu

loogilise mõtlemise oskus, verbaalne võimekus, tolerantsus, koostöövõime, koostöövalmidus, vastutusvõime, algatusvõime, loovus, viisakus ja tähelepanelikkus.

Rühmatöö (meetod juhtumiõpe, juhtumi põhjal lahendatav ülesanne sisaldab ka ideekaardi koostamist) võimaldab õppijal väljendada oma seisukohti, arendada sotsiaalseid ja isiksuseomadusi. Meetod võimaldab ka arendada juhtumiõppe ja ideekaardi kui õppimismeetodite kasutamise oskust.

Rühmatöö (meetod näiteks ajurünnak) võimaldab arendada aktiivse kriitilise mõtlemise oskust, ideede genereerimise võimet, arendada loovust ja mõtlemise paindlikkust. Meetod võimaldab arendada ka sotsiaalseid ja isiksuslikke oskusi ning ajurünnaku kui õppimismeetodi kasutamise oskust.

Kollektiivne töö (meetod näiteks diskussioon, mille tulemused visualiseeritakse tahvlil või lüümikul) võimaldab arendada diskuteerimisoskust (väitlemis- ja argumenteerimisoskust), isiksuseomadusi (verbaalne võimekus, tolerantsus, viisakus tähelepanelikkus) ja suhtlemisoskust. Diskussioon kui meetod võimaldab õppijal õpitava üle mõelda, selle kohta oma arvamust formuleerida ja avaldada, materjal n-ö seesmiselt omaks võtta.

Mooduli teemade arenedes kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, mis püütakse järjestada selliselt, et need õppijat pidevalt pinges hoiaksid. Juba sissetöötatud töömeetodite kõrvale tuuakse sisse uusi, keerukamaid. Kulminatsiooniks õppeterviku rakendamisel võiks olla projektitöö kui komplitseerituim õppemeetod.

Õppemeetodeid kutsekoolituses:

- köitev loeng,
- mõttega lugemine,
- jutustamine,
- diskussioon klassis,
- diskussioon väikeses rühmas,
- kriitilised juhtumid,
- üksikjuhtumi uurimine,
- ajurünnak,
- SWOT-analüüs,
- õpilase intervjuu,
- grupi ettekanne,
- rollimäng,
- koosolek,
- näidend,
- sotsiodraama,
- joonistamine,
- saripildid,
- mõttetalgud,
- firmamäng,
- ideekaart,
- raport,
- rühmatöö,
- meeskonnatöö,
- projektitöö.

Kasutatud kirjandus

Aher, S., Kala, U., Nurm, T., Tõnisson, E. 1997. Õppimiskeskne õpetamine. – Tallinn: Avita – 103 lk.

Eisner, F. W. 1992. *Conseption of knowledge*. - Jackson, P. W. (koost.). *Handbook of Research on Curriculum*. - New York: Macmillian Publishing Company. - lk 268–301.

Hirsijärvi, S., Huttunen, J. 1991. Sissejuhatus kasvatusteadusesse. – Tallinn: SYNER Arendusabi AS. – lk.

HM 1997. Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad.

Jarvis, P. 1998. Täiskasvanuharidus ja pidevõpe. Teooria ja praktika. - Tallinn: Andras. - 335 lk.

Kuurme, T. 1996. Situatsioon kui mõtestatud koolitegelikkus. Kuurme, T., Laherand, M.-L.(toim.) Õpetaja ja õpilane kasvatustegelikkuses. Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetised. A) Humaniora– Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool. – lk 110–126.

Kõverjalg, A. 1995. Õppeprotsessi aktiviseerimine probleemõppes. – Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia. – 49 lk.

Orn, J. 1998. Meie Kasvatustegelikkuse väärtusest. Kuurme, T., Laherand, M.-L.(toim.) Õpetaja ja õpilane kasvatustegelikkuses. Tallinna Pedagoogikaülikooli toimetised. A) Humaniora– Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool. – lk 9–43.

Rekkor, S. 2000. Turundusõppe moodul ja selle väljatöötamise ning rakendamise haridusteoreetilised ja pedagoogilised alused. – Tallinn: TPÜ. – 82 lk.

Riigi Kooliamet 1996. Aktiivõppe käsiraamat. – Tallinn: Riigi kooliamet, USA Hariduse Arenduskeskus. – 119 lk.

Rousi, H., Mutka, U. 1995. Oma kutseala õpetajaks. – Tallinn: Haridustöötajate koolituskeskus. – 81 lk

Ruus, V. 1996. Muutused õppeprotsessis. - Tallinn: Haridusministeerium, Tallinna Pedagoogikaülikool. – 123 lk.